

HUITAPERI

Ylitornio

Tietokantatunnus: TUU-13-152

Arvoluokka: 3

Muodostuma: Rantakerrostuma

Pinta-ala: 190,4 ha

Korkeus: 193 m mpy.

Karttalehti: 2613 11

Alueen suhteellinen korkeus: 113 m

2613 08

Muodon suhteellinen korkeus: 113 m

2613 10

Sijainti: Huitaperin muodostuma sijaitsee Ylitornion eteläosassa, Torniojoen itäpuolella, noin kolme kilometriä Armassaaresta kaakkoon.

Geologia

Huitaperin kaksilakisen vaaran rantakerrostumat ovat syntyneet noin 10 100 – 9 500 vuotta sitten kun vaaran laet Huitaperi (noin 193 metriä mpy.) ja Riisiperi (153 metriä mpy.) paljastuivat maankohoamisen seurauksena muinaisen Itämeren Ancyclusjärvivaiheen peitosta (Saarnisto 2005). Etelälounaasta puhaltaneiden tuulten nostattama aallokko huuhtoi vaaran lakialueet paljaksi kalliioiksi. Ainoastaan kalliooperän ruhjeisiin on jäänyt hieman huuhtoutunutta moreenia, kiviä ja soraa. Aallokko kerrosti irrottamansa aineksen vaaran rinteille. Kivet ja lohkareet kerrostuivat vaaran ylärinteille ja sora sekä hiekka alemmille rinteille. Vaaran laen tuntumassa on useita pienialaisia rantakivikoita, mutta yhtenäisimmät ja kehittyneimmät kivikot ovat etelä- ja länsirinteillä 120 ja 145 metrin välisellä korkeustasolla. Itärinteellä alimmat rantakivikot ovat noin 100 metrin korkeustasolla. Rantakivikot koostuvat pääosin paikallisesta graniitista. Rantakivikoilla on matalia, 0,3-0,7 metriä korkeita rantavalleja. Huitaperin ja Riisiperin välisessä laaksopainanteessa sekä vaaran etelärinteellä on kalliojyrkänten alapuolella loivahkolla alarinteellä kymmenkunta allekkaista kohtalaisen hyvin hahmottuvaa rantavallia. Ne ovat muodoltaan porrasmaisia eli vaaran puoleiset rinteet ovat matalampia kuin muinaisen ulapan puoleiset lounaisrinteet. Rantakivikon yläosassa aines on kivikkoa, jossa on myös muutamia lohkareita, alempana kiviä ja soraa. Vaaran alarinteellä on lukuisia rantavalleja, mutta ne erottuvat maastossa heikosti johtuen niiden mataluudesta sekä niitä peittävästä kasvillisuudesta. Myös vaaran luoteisrinteellä on matalia heikosti hahmottuvia hiekkaisia ja soraisia rantavalleja. Vaaran alimmilla rinteillä hiekka ja kivinen sora ovat kerrostuneet rinteiden vieton myötäisiksi kerrostumiksi, jotka ovat vaaran ulapanpuoleisella etelärinteellä ohuita. Aallokko ei pelkästään kuljetanut irrottamaansa ainesta alas rinteitä, vaan myös rinteiden myöten vaaran suojaiselle pohjoisrinteelle, johon kerrostui merkittävä määrä hiekkaa ja soraa. Huitaperi ja Riisiperi ovat kivilajiltaan pääasiassa kiilleliusketta ja fylliittia, vain muodostuman eteläreunalla on granodioriittia ja pohjoisreunalla graniittisista kiveä (DigiKP 200).

Biologia

Huitaperin erikoisuutena on avoimella ja aurinkoisella lounaisjyrkänteellä kasvava eteläinen liuskaraunioinen, jota ei ole aiemmin löydetty Lapin kolmion alueelta (Hertta 2010). Liuskaraunioita on kahdessa paikassa parittaisina tuppaina sijaiten noin 70 m päässä toisistaan. Lähimmät kasvupaikat liuskaraunioisesta on Kuusamosta ja Savukoskelta 1895. Norjan pohjois-osassa, Jäämeren rannikolla taas liuskaraunioista kasvaa useamassa paikassa ja yksittäin Ruotsin Haaparannan–Luulajan seudulla (Jalas ja Suominen 1972). Saman jyrkänten terasseilla kasvaa pikkutervakkoa. Jyrkänten tyvellä on ilmeisesti valuvesien tuomaa ravinteisuutta, sillä tyvilippojen alta löytyy myös keskiravinteiksi luokiteltavia kasviyhteisöjä. Raoissa menestyvät mm. haurasloikko, kalkkikiertosammal, kalkkikarvasammal, paasisammalet, tummaurnasammal ja vuoririippusammal. Kallion ehjillä seinämillä on kalliokarstasammalta etenkin valuvesikohdilla sekä karttajäkälää, kaarrekarvetta, kallioisokarvetta, kivitierasammalta ja tinajäkälää. Kallioterasseilla on mustikka- ja kanervavarvikkoja. Huitaperin alarinteen laajaa rantakivikkoa luonnehtivat kellertävät karttajäkälät.

Vaarojen rinnemetsät vaihtelevat karuista kalliomänniköistä kuiviin, kuivahkoihin ja tuoreisiin kankaisiin. Huitaperin kallioisella laella on pieniä soistumia ja kanerva-variksenmarjavarvikoita. Kallion harvapuustoinen lakimännikkö on alle 5 m korkeaa ja puut ovat osin tykkyvaurioisia. Alueella on tehty pieniä hakkuita, ja alueella oli pieni maastopalo vuonna 2005. Riisiperin rinteitä on osittain siemenpuuhakattu.

Maisema ja muut arvot

Huitaperi ja Riisiperi hahmottuvat Tornionjoelta ja lähiympäristön muilta vaaroilta rantavoimien huuhtomina kalliolakina. Rantakivikot hahmottuvat heikosti. Aallokon paljaksi huuhtomilta vaaran lakialueilta avautuu kaunis jokimaisema lounaaseen Tornionjoelle ja sen suurimmalla suvantoalueella sijaitseville Hietasaarien tulvaniittyille, jotka kuuluvat Kainuunkylän saarten Natura-alueeseen (FI1302105). Itään avautuu loivasti kumpuileva metsäinen ja soinen maisema, pohjoiseen taas vaaramaisema. Muodostuman lakialueiden kalliojaljastumat ja rinteiden rantakivikot ja niiden alapuolella sijaitsevat hiekkaiset ja soraiset rinteet luovat monimuotoisuutta muodostuman sisäiseen maisemaan. Huitaperin koillisrinteellä on maa-ainestenottoalue. Valtakunnallisesti arvokas Huitaperin kallioalue (KAO120023) sijaitsee muodostuman alueella.

Kirjallisuus:

DigiKP 200 Bedrock of Finland - DigiKP 200. GTK. Version 1,0. Accessed 16.03.2010
<http://www.geo.fi/en/bedrock.html>.

Jalas, J. & Suominen, J. 1972 (eds.). Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 1 Pteridophyta. Suomalaisen Kirjallisuuden Kirjapaino OY. Helsinki 1972. 121 s.

Saarnisto, M. 2005. Rannansiirtyminen ja maankohoaminen, Itämeren vaiheet ja jokien kehitys. Teoksessa: Johansson, P. & Kujansuu, R. (toim.). Pohjois-Suomen maaperä : maaperäkarttojen 1:400 000 selitys. Geologian tutkimuskeskus, Espoo. 164-171.

Ympäristöhallinnon eliötietojärjestelmä (Hertta). 2010. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.